

odvjetnik **DAMIR JELUŠIĆ**, dipl.iur.
Odvjetničko društvo Vukić, Jelušić,
Šulina, Stanković, Jurcan&Jabuka
Rijeka, Nikole Tesle 9/V-VI.

**PRAVO NA PRAVIČNU NOVČANU NAKNADU ZBOG OSOBITO TEŠKOG
INVALIDITETA BLISKE OSOBE – PRAVNE NOVOTE, PRAVNE
DILEME I KRITIKA JUDIKATURE VRHOVNOG SUDA**

1. UVOD – NORMATIVNI OKVIR I PRAVNE NOVOTE

Pravo na pravičnu novčanu naknadu zbog osobito teškog invaliditeta bliske osobe regulirano je odredbom čl. 1101. Zakona o obveznim odnosima¹ koja donosi značajne pravne novote u odnosu na odredbu čl. 201. njime derogiranog Zakona o obveznim odnosima² kojom su bili regulirani uvjeti za stjecanje tog prava i krug aktivno legitimiranih osoba koje su imale pravo tražiti naknadu neimovinske štete s te osnove, a koja se po načelu *tempus regit actum* i dalje primjenjuje u onim parnicama radi naknade štete u kojima je predmet obveze nastao prije stupanja na snagu sadavrijedećeg ZOO-a. Prva se novota odnosi na terminološku razliku. Naime, dok je u odredbi čl. 201/3. derogiranog ZOO-a korištena sintagma *naročito teški invaliditet*, u odredbi se čl. 1101/1. rabi sintagma *osobito teški invaliditet*. Držimo da ova razlika nije sadržajne naravi, jer je razlika jedino u dvjema načinskim priložima, *naročito* i *osobito*, koji su sinonimi, pa se i u kontekstu navedenih odredbi mogu smatrati sinonimima. Da je tome tako, potvrđuje i Veliki rječnik hrvatskog jezika³ u kojem se značenje priloga *naročito* objašnjava sa *osobito*, a značenje priloga *osobito* sa *naročito*. Slijedom toga, smatramo da se kod sintagmi *naročito teški invaliditet* i *osobito teški invaliditet* radi o pravnoj sinonimiji. Druga je, pak, razlika, mnogo bitnija jer odredba čl. 1101/3. ZOO-a uz do sada aktivno legitimirane roditelje, bračnog druga i djecu temeljem odredbe čl. 201/3. derogiranog ZOO-a, koji su i nadalje aktivno legitimirane osobe sukladno odredbi čl. 1101/1. novog ZOO-a, na potraživanje naknade s te osnove aktivno legitimira i roditelje u slučaju gubitka začetog, a još nerođenog djeteta. U tom slučaju roditelji u svojstvu posrednih oštećenika imaju pravo na pravičnu novčanu naknadu. Derogirani ZOO u odredbi čl. 201. nije imao integrirano ovo pravo, ali je judikatura zauzela pravni stav da pravo na pravičnu novčanu naknadu u

---

¹ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05)

² Zakon o obveznim odnosima (NN 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/01)

³ Vladimir Anić, *Veliki rječnik hrvatskog jezika*, NOVI LIBER d.o.o., Zagreb, 2004.

slučajevima naročito teškog invaliditeta pripada *nasciturus* temeljem pravne fikcije iz načela *nasciturus pro iam nato habetur*⁴. Treća je bitna razlika u tome što je odredbom čl. 1101/2. značajno proširen krug aktivno legitimiranih osoba kojima parnični sud može dosuditi pravičnu novčanu naknadu s ove osnove, pod uvjetom da u parnici dokažu da je prije nastupa štetnog događaja između njih i ozljeđenika postojala trajnija zajednica života. Jer, dok je odredbom čl. 201/4. starog ZOO-a to pravo priznavano samo vanbračnom drugu ozljeđenika, odredbom čl. 1101/2. uz vanbračnog druga ozljeđenika aktivno su legitimirani još i njegovi braća i sestre, djedovi i bake, te unučad. Ova odredba zapravo predstavlja materijalno-pravno ozakonjivanje judikature od sudova iznjedrene po starom ZOO-u, jer premda je krug aktivno legitimiranih osoba u odredbi čl. 201/1. starog ZOO-a bio taksativno naveden, sudska je praksa to pravo priznavala, primjerice, i pastorku kao naknadu za duševne boli koje je pretrpio zbog očuhove smrti kad su zajedno živjeli i bili emocionalno vezani kao da je riječ o odnosu roditelja i djeteta, unuku zbog bakine smrti ako je živio odvojeno od roditelja, a baka mu je zamjenjivala roditelje u svakom pogledu, maćehi zbog smrti pastorka, kad se odnos koji je postojao između njih mogao izjednačiti s odnosom roditelja i djeteta i slično⁵. Nastavno citiramo dijelove obrazloženja nekoliko recentnijih odluka Vrhovnog suda koje konfirmiraju poviše navedeno: *...Predmet spora je zahtjev tužitelja da mu tuženik naknadi štetu koju je pretrpio smrću svog očuha sada pok. J. B. koji je poginuo u prometnoj nesreći 8. siječnja 2002. godine i u revizijskoj fazi postupka sporna je visina naknade za duševne boli zbog smrti bliske osobe. Odredbom čl. 201/1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99 – dalje: ZOO) propisano je da u slučaju smrti bliske osobe sud može dosuditi članovima njene uže porodice (bračni drug, djeca i roditelji) pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove. U st. 2. iste zakonske odredbe propisano je da se takva naknada može dosuditi i braći i sestrama ako je između njih postojala trajnija zajednica života. Takva naknada može se, suprotno revizijskim navodima dosuditi očuhu, maćehi te pastorcima u slučaju ukoliko bi se odnos koji je između njih postojao mogao izjednačiti s odnosom roditelja i djece. Iz provedenog postupka proizlazi da je postojala čvrsta emotivna veza između tužitelja i njegovog sada pokojnog očuha i da su živjeli u zajedničkom domaćinstvu od treće godine života tužitelja pa sve dok tužitelj nije navršio 18 godina, a u koje vrijeme je poginuo njegov očuh te da je tužitelja teško pogodila njegova iznenadna smrt. Stoga se i po ocjeni ovog suda odnos tužitelja i njegovog očuha može usporediti sa odnosom oca i sina neovisno o činjenici da je tužiteljev otac živ. Stoga tužitelju pripada pravo na naknadu za duševne boli koje je pretrpio smrću svog očuha s kojim je bio u bliskoj emotivnoj vezi⁶...Predmet spora je zahtjev tužitelja da mu tuženik naknadi štetu koju je pretrpio smrću svoje pastorka S. F. a u revizijskoj fazi postupka sporna je visina naknade za duševne boli zbog smrti bliske osobe. Odredbom čl. 201/1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 – dalje: ZOO) propisano je da u slučaju smrti bliske osobe sud može dosuditi članovima njezine uže porodice (bračni drug, djeca i roditelji) pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove. U st. 2. iste zakonske odredbe propisano je da se takva naknada može dosuditi i braći i sestrama ako je između njih i umrlog postajala trajnija zajednica života. Takva naknada se može dosuditi i očuhu i maćehi ukoliko bi se odnos koji je između njih postojao mogao*

---

⁴ VS RH, Rev-1304/86

⁵ Ivica Crnić, *Naknada nematerijalne štete – neka pitanja*, *Godišnjak 9.*, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, 2002., str. 17.

⁶ VS RH, Rev 727/05-2

izjednačiti s odnosom roditelja i djece. Neosnovano revident prigovara visini dosuđene mu nematerijalne štete, jer su nižestupanjski sudovi donoseći odluku o visini naknade pravilno primijenili gore spomenutu zakonsku odredbu. Nižestupanjski sudovi imali su u vidu sve okolnosti slučaja uz ostalo i to činjenicu da je vanbračna zajednica tužitelja i majke sada pok. S. F. trajala oko pet godina nakon čega je zaključen brak, te da je pok. S. F. poginula nekoliko mjeseci nakon toga kao i činjenicu da je tužitelj preko tjedna radio i boravio u R., a vikendom živio sa M. M. i pok. S. F., te stoga i bez obzira na bliskost koja je postojala između tužitelja i njegove pastorka po ocjeni ovoga suda odbijajući tužbeni zahtjev preko 60.000,00 kn s osnova duševnih boli zbog smrti bliske osobe nižestupanjski sudovi nisu sudili na štetu tužitelja pa se nije ostvario revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava⁷...Na tako utvrđeno činjenično stanje sudovi nižeg stupnja su i po pravnom shvaćanju ovog Vrhovnog suda, pravilno primijenili materijalno pravo sadržano u odredbi čl. 201. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 – u daljnjem tekstu ZOO) kada su prihvatili tužbeni zahtjev tužiteljice kao osnovan. Naime, prema odredbi čl. 201/1. ZOO-a u slučaju smrti neke osobe sud može dosuditi članovima njezine uže obitelji (bračni drug, djeca i roditelji) pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove, a st. 2. tog članka propisano je da se takva naknada može dosuditi i braći i sestrama, ako je između njih i umrlog postojala trajnija zajednica života. Po stajalištu ovog Vrhovnog suda pravilan je pravni zaključak nižestupanjskih sudova da unuci pripada pravo na naknadu nematerijalne štete zbog pretrpljenih duševnih boli uslijed smrti bake, budući je u konkretnom slučaju utvrđeno da je unuka živjela odvojeno od roditelja i baka joj je zamjenjivala roditelje u pogledu uzdržavanja, čuvanja, odgoja i školovanja, zbog čega se taj odnos može izjednačiti s odnosom roditelja i djece, slijedom čega su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su joj u smislu odredbe iz čl. 201. ZOO priznali pravo na pravičnu novčanu naknadu štete u dosuđenom iznosu⁸... Naposljetku citiramo dio obrazloženja jedne recentne odluke Vrhovnog suda u kojoj je zauzeto pravno motrište da u konkretnom slučaju pastorcima ne pripada pravo na pravičnu novčanu naknadu zbog smrti maćehe: ...Odredbom čl. 201/1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99 – dalje: ZOO) propisano je da u slučaju smrti neke osobe sud može dosuditi članovima njezine uže porodice (bračni drug, djeca i roditelji) pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove. U st. 2. iste zakonske odredbe propisano je da se takva naknada može dosuditi i braći i sestrama ako je između njih postojala trajnija zajednica života. Takva naknada može se dosuditi očuhu, maćehi i pastorcima u slučaju ukoliko bi se odnos koji je između njih postojao mogao izjednačiti s odnosom roditelja i djece. Usprkos činjenici da su tužitelji trpjeli duševne boli zbog smrti njihove maćehe sada pok. Lj. H. nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili tužbeni zahtjev. Kraj činjenice da se pok. Lj. H. udala za oca tužitelja dvije godine nakon smrti njihove majke i to u vrijeme kada je tužitelj 1) B. H. bio u dobi od 32 godine, tužiteljica 2) Z. Č. u dobi od 38 godina, te da su oba tužitelja u to vrijeme kao i u vrijeme štetnog događaja imali svoje obitelji to i usprkos činjenici što su tužitelji imali dobar i korektan odnos sa pok. maćehom kroz 16 godina koliko je ona živjela sa njihovim ocem i da su je voljeli, nižestupanjski sudovi su pravilno ocijenili da nije ispunjen uvjet za naknadu ovog oblika nematerijalne štete tužiteljima. Taj uvjet nije ostvaren iz razloga što u vrijeme kada se Lj. H. udala za oca tužitelja tužitelji više nisu bili djeca već odrasli ljudi koji su skrbili o svojim obiteljima. Tužitelji nisu ostali bez majke u dječjoj dobi već u dobi preko 30 godina kada su već zasnovali svoje obitelji tako da maćeha nije morala zamijeniti majku uspostavom takvog odnosa kakav se može usporediti sa odnosom roditelja i djeteta kako to pravilno cijene nižestupanjski sudovi niti je bilo potrebe da maćeha tužiteljima zamijeni majku. Iz iznesenih razloga je između njih mogao nastati odnos prijateljstva i međusobnog uvažavanja, no ne i emotivni odnosi kakvi se uspostavljaju između roditelja i djece koji skrbe o njima u razdoblju njihovog odrastanja. Stoga i usprkos činjenici da su se tužitelji dobro slagali sa maćehom Lj. H. i da su je voljeli, taj odnos se u ovom konkretnom slučaju ne može izjednačiti sa odnosom roditelja i djece zbog kojeg razloga tužiteljima ne pripada naknada za duševne boli zbog smrti maćehe⁹... Zaključno

---

⁷ VS RH, Rev 1035/04-2

⁸ VS RH, Rev-603/01-2

⁹ VS RH, Rev-561/05-2

nije zgorega pripomenuti, jer to nije izrijeком normirano, da se pod djecom u smislu odredbe čl. 1101/1. ZOO-a misli i na posvojenike, jer tako proizlazi iz odredaba Obiteljskog zakona¹⁰, poglavito čl. 143., vanbračno dijete jer tako proizlazi kako i iz ObZ-a, tako i iz odredaba Zakona o nasljeđivanju¹¹, posebice odredaba čl. 8/1. i 21., te već spomenutog *nasciturusa* pod uvjetom da se rodi nakon smrti roditelja, jer je neupitno da dijete koje se rodilo bez oca tijekom odrastanja pati zbog te činjenice na razne načine čime su povrijeđena njegova prava osobnosti u smislu odredbe čl. 19. ZOO-a, posebice pravo na duševno zdravlje, a to je u skladu i s odredbom čl. 1104. ZOO-a kojom je normirano da će sud na zahtjev oštećenika dosuditi pravičnu novčanu naknadu i za buduću neimovinsku štetu, ako je izvjesno da će ona trajati i u budućnosti, a upravo je to posrijedi u ovakvim slučajevima. Dakle, iz navedenog je razvidno da je zakonodavac pri reguliranju ovog prava u novom ZOO-u u odredbu čl. 1101. inkorporirao dobra rješenja koja je iznjedrila sudska praksa stvorena temeljem odredbe čl. 201. starog ZOO-a koja je u tom smislu evidentno bila podnormirana, putem značajnog proširenja kruga osoba aktivno legitimiranih na potraživanje naknade neimovinske štete zbog osobito teškog invaliditeta u slučaju egzistencije trajnije životne zajednice s ozljeđenikom, te putem proširenja kruga osoba koje to pravo imaju neovisno o postojanju takve zajednice i na roditelje u slučaju gubitka začetog, a nerođenog djeteta.

2. TRAJNIJA ZAJEDNICA ŽIVOTA U SMISLU ODREDBI ČL. 201. STAROG I 1101. NOVOG ZOO-a

Kao što smatramo pozitivnim da je zakonodavac gore opisana rješenja proizašla iz judikature nastale temeljem odredbe čl. 201. starog ZOO-a inkorporirao u odredbu čl. 1101. novog ZOO-a, tako držimo da je učinjen stanoviti propust nedefiniranjem sadržaja pravnog standarda stiliziranog u formi sintagme o *trajnijoj zajednici života*, na način na koji je, primjerice, zakonodavac odredbom čl. 3. Obz-a definirao kakva se zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca smatra vanbračnom, jer je judikatura koju ćemo nastavno citirati dala prilično jasan odgovor na pitanje kakva se to zajednica života u smislu Zakona može smatrati trajnijom, a kakva ne. Dakako, i u slučaju da je zakonodavac definirao sadržaj trajnije životne zajednice odnosno faktore i elemente koji u nekom konkretnom slučaju moraju egzistirati da bi se neka životna zajednica mogla okarakterizirati trajnom, opet bi na parničnom sudu bilo da na temelju svih okolnosti konkretnog slučaja brižljivo procijeni o (ne)postojanju jedne takve zajednice, ali bi mu jednim takvim definiranjem u formi navođenja određenih

¹⁰ Obiteljski zakon (NN 116/03, 17/04, 136/04 i 107/07)

¹¹ Zakon o nasljeđivanju (NN 48/03 i 163/03)

kriterija i smjernica to prosuđivanje i posljedično odlučivanje bilo u znatnoj mjeri olakšano. Ergo, ne vidimo nikakav razlog zbog kojeg zakonodavac taj pravni standard nije definirao odredbom čl. 1101. ZOO-a kao što je odredbom čl. 3. Obz-a donijetog 2003. definirao što se to točno smatra vanbračnom zajednicom, a do tada je ista također bila pravni standard kod kojeg se tražilo da je posrijedi životna zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca koja je trajala *dulje vrijeme*, pa je onda na sudovima bilo da u konkretnom slučaju procijenjene je li neka zajednica zadovoljila taj uvjet da bi se mogla smatrati vanbračnom.

3. TRAJNIJA ŽIVOTNA ZAJEDNICA U JUDIKATURI VRHOVNOG SUDA NASTALOJ TEMELJEM ODREDBE ČL. 201. ZOO-a

S obzirom da u judikaturi Vrhovnog suda nismo našli odluke utemeljene na odredbi čl. 1101. ZOO-a, vjerojatno iz razloga što je isti na snagu stupio relativno nedavno, u nastavku ćemo citirati neke odluke tog Suda iz obrazloženja kojih će biti razvidno u kojim slučajevima i u slučaju ispunjenja kojih uvjeta isti smatra da u nekom konkretnom slučaju postoji trajnija zajednica života, a u kojima ne. Prvotno ćemo citirati dijelove obrazloženja nekih odluka u kojima je Sud zauzeo pravni stav o postojanju takve zajednice: *...Nižestupanjski sudovi odbijaju zahtjev Ž.R. za naknadu duševnih boli koje trpi zbog smrti brata ocijenivši da između njega i brata nije postojala zajednica života pa da stoga nema pravo na novčanu naknadu za duševne boli koje trpi smrću brata. Sa ovom ocjenom nižestupanjskih sudova ne može se složiti i ovaj sud. Prema odredbi čl. 201/1. ZOO-a u slučaju smrti neke osobe sud može dosuditi članovima njezine uže porodice (bračni drug, djeca i roditelji) pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne boli, a takva naknada se može dosuditi i braći i sestrama ako je između njih i umrlog postojala trajnija zajednica života. Sama činjenica da braća nisu zajedno stanovala ne isključuje mogućnost da se radilo o trajnoj zajednici života braće. Tvrdi se da su braća cijeli svoj život bila upućena jedan na drugoga provodeći zajedno na poslu veći dio dana, svakodnevno se posjećujući i dr.. Uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja trebalo je ocijeniti da li su takvi odnosi među braćom zaista imali obilježje jedne trajnice zajednice, a što bi opravdavala dosuđenje pravične naknade za duševne bolove¹²...Pogrešna primjena materijalnog prava postoji i u dijelu nižestupanjskih presuda kojim je odlučeno o odštetnim zahtjevima za naknadu nematerijalne štete po osnovi duševnih bolova zbog smrti bliske osobe, koji zahtjev tužitelji temelje na pravnoj osnovi iz čl. 201/1. i 2. ZOO-a. Odlučujući o zahtjevima malodobnih tužiteljica za naknadu te štete koju one potražuju u iznosu od 65.000,00 kn svaka, sudovi su zaključili da im ne pripada pravo na pravičnu novčanu naknadu zbog smrti brata, uz obrazloženje da, s obzirom na njihovu životnu dob u vrijeme nastanka štetnog događaja (mldb. I. stara oko 2 mjeseca, a mldb. T. nešto više od 1 godine) između njih i oštećenika nije postojala trajnija zajednica života "da bi se između njih razvila takova emotivna i psihološka veza, koja bi u ovom slučaju opravdavala dosuđenje satisfakcije temeljem odredbe čl. 201/2. ZOO." Pravno je shvaćanje ovog suda da trajnija zajednica života kao pretpostavka za dosuđenje pravične novčane naknade braći i sestrama u smislu potonje odredbe postoji ne samo kada je njihova zajednica života s umrlim duže trajala do trenutka njegove smrti, već i u slučaju kada je izvjesno da bi ta zajednica života duže trajala i u budućnosti, a o takvom slučaju je nedvojbeno riječ kada se radi o zajednici života djece predškolske dobi. Istina je da, s obzirom na životnu dob malodobnih tužiteljica, iste u trenutku nastanka štetnog događaja nisu bile u mogućnosti spoznati tragičnu zbilju gubitka bliske im osobe, pa zbog toga u to vrijeme nisu trpjele duševne bolove. Međutim, nedvojbeno je da su se duševni bolovi*

---

¹² VS RH, Rev-1694/1997-2

kod malodobnih tužiteljica pojavili naknadno nakon neumitnog saznanja da su izgubile mlt. brata, s kojim bi zajedno odrastale i proživljavale djetinjstvo, pa je zbog tih budućih bolova opravdano priznati im pravo na pravičnu novčanu naknadu¹³...Činjenica što su spomenuti tužitelji živjeli odvojeno od pok. sestre M. V. na različitim adresama prebivališta nije dovoljan razlog za odbijanje njihovog tužbenog zahtjeva za duševne boli zbog smrti sestre. Trajnija zajednica života braće i sestara ne svodi se isključivo na zajedničko stanovanje već može postojati i u slučaju kada ne stanuju u istom stanu ili kući, ali su u svakodnevnom životu upućeni jedni na druge, međusobno se pomažu i sl. što može ukazivati na trajniju zajednicu života te samim time na ispunjenje pretpostavke iz čl. 201/2. ZOO-a za dosuđivanje naknade nematerijalne štete za duševne boli zbog smrti bliske osobe i u tom slučaju¹⁴...Po stajalištu ovog suda pravni zaključak drugostupanjskog suda je pogrešan. Naime, kako su sestre tijekom dugog niza godina bile upućene jedna na drugu, provodeći zajedno veći dio dana, međusobno se pomažući materijalno tako i na druge načine, to je i emotivna veza među njima bila duboka, pa šok izazvan smrću tako bliske i drage osobe, a zatim bol koja se razvila opravdava dosuđenje pravične naknade za duševne bolove temeljem odredbe čl. 201/2. ZOO, jer življenje tužiteljice i njene pokojne sestre ima zaista obilježja jedne trajnije zajednice, budući da okolnost što su imale svaka svoj stan u konkretnom slučaju nije bila odlučna kako je ispravno zaključio prvostupanjski sud¹⁵...Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu štete sa osnova duševnih bolova koje trpi zbog smrti sestre. Tuženica u reviziji prigovara osnovanosti zahtjeva tužitelja, jer da između tužitelja i pok. sestre nije postojala trajnija zajednica života. U postupku je utvrđeno, da je pok. sestra tužitelja živjela u istom mjestu i u istoj ulici kao i tužitelj (druga kuća od kuće tužitelja). Bila je udovica i živjela sama u kući, a kako je bila narušenog zdravlja, nesposobna za rad i bez stalnih prihoda za život, to je u okviru svog domaćinstva tužitelj vodio brigu i o njoj. Nakon što su bili prognani iz N. i privremeno se kao prognanici smjestili u O. tužitelj je pok. sestru primio u svoje domaćinstvo u kojem je živjela do štetnog događaja. Iz utvrđenih činjenica slijedi, da je između tužitelja i pok. sestre postojala trajnija zajednica života koja je prerasla i u trajnu zajednicu života, slijedom čega su ispunjene pretpostavke iz čl. 201/1. i 2. Zakona o obveznim odnosima (NN br. 53/91, 73/91, 3/94 i 7/96, dalje: ZOO), pa je zahtjev tužitelja za naknadu štete sa osnova duševnih bolova koje trpi radi sestre osnovan¹⁶... Nakon citiranih odluka u kojima je Vrhovni sud zauzeo pravni stav o egzistenciji trajnije životne zajednice u nastavku ćemo komparacije radi citirati obrazloženja nekih odluka u kojima je zauzeo opozitan pravni stav: ...Pravilno je primijenjeno i materijalno pravo odredbe čl. 201/2. ZOO-a kad je drugotužiteljica M.B. odbijena s tužbenim zahtjevom za naknadu duševnih boli zbog smrti brata. Navedeni propis naime predviđa, da se takva naknada može dosuditi braći i sestrama ako je između njih i umrlog postojala trajnija zajednica života, što u provedenom postupku nije utvrđeno. Sudovi su pravilno ocijenili, da iz utvrđenih činjenica, da su pokojni V.H. i drugotužiteljica stanovali blizu i često se posjećivali i pomagali, te da je pokojni brat znao koji put i prespavati kod nje, ne proizlazi da bi između drugotužiteljice i umrlog postojala trajnija zajednica života, koja je pretpostavka za dosuđenje novčane naknade za duševne bolove zbog smrti bliske osobe iz čl. 201/1. ZOO-a¹⁷...Nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo odbijajući tužbeni zahtjev I. tužiteljice V. K. za naknadu štete za duševne boli zbog smrti bliske osobe. Odredbom čl. 201/4. ZOO-a je propisano da se naknada za duševne boli zbog smrti bliske osobe može dosuditi i izvanbračnom drugu ako je između njega i umrlog postojala trajnija zajednica života. Za postojanje trajnije izvanbračne zajednice muškarca i žene nije od odlučnog značaja činjenica da žive na istoj adresi, ali je u ovom konkretnom predmetu utvrđeno da I. tužiteljica V. K. ne samo što nije stanovala zajedno sa svojim bivšim suprugom I. K. na istoj adresi, već nije dokazala da bi u vrijeme štetnog događaja između njih postojala trajnija ekonomska i emotivna zajednica. Tužiteljica je bila zaposlena, a kod bivšeg supruga je dolazila u dane vikenda kada mu je kuhala ili bi donijela skuhanu hranu te je obrađivala vrt kada je bio u bolnici što ukazuje da je svom bivšem suprugu pružala pomoć prema

¹³ VS RH, Rev-108/01-2

¹⁴ VS RH, Rev-673/06-2

¹⁵ VS RH, Rev 2818/1995-2

¹⁶ VS RH, Rev-2110/1995-2

¹⁷ VS RH, Rev-3320/1999-2

svojim mogućnostima i u vrijeme kada mu je bila neophodna za vrijeme bolesti, a ne i na trajniju izvanbračnu zajednicu¹⁸...Ocijenjeno je da između brata i sestre nije postojala trajnija zajednica života kad je sestra živjela i radila u drugom mjestu i vikendom dolazila posjetiti brata¹⁹...Sudovi nižeg stupnja pravilno su primijenili materijalno pravo kada su treće, četvrto i petotuzitelja odbili za taj vid štete temeljem odredbe čl. 201/2. ZOO-a, koji propis je valjalo primijeniti na konkretan slučaj, s obzirom na vrijeme kada se štetni događaj zbio. Kako su sudovi utvrdili da su treće, četvrto i petotuzitelji imali svoje porodice, međusobno posjećivanje i pomaganje pokojnici sestri, koja je živjela s roditeljima nije bilo takvog intenziteta da bi moglo biti osnov za naknadu njihovih duševnih boli zbog gubitka sestre, bez obzira na jačinu emotivne veze i međusobnu bliskost između braće i sestara. Ovo stoga, što za dosuđenje ove naknade nije ispunjena bitna pretpostavka, a to je postojanje trajnije zajednice života²⁰...Pravilno su sudovi primijenili odredbu čl. 201/2. ZOO odbivši zahtjev trećetuziteljice i četvrtotuziteljice da im dosudi pravičnu naknadu na ime duševnih bolova zbog smrti njihovog brata, pok. A.Č.. Naime u smislu citirane odredbe ovaj naknada bi tužiteljicama pripadala pod uvjetom da su sa pokojnikom bile u trajnijoj zajednici života. Kako je u postupku utvrđeno da su tužiteljice bile udate i živjele u posebnim domaćinstvima, odvojeno od roditelja i brata, ne može se uzeti da je između njih postojala trajnija zajednica života pa im u smislu citirane odredbe ova naknada ne pripada²¹... Dakle, smatramo da je judikatura dala prilično jasan odgovor na pitanje koje okolnosti konkretnog slučaja sud treba uzeti u obzir pri prosuđivanju o (ne)postojanju trajnije životne zajednice kao uvjeta za odmjeravanje pravične novčane naknade aktivno legitimiranim osobama u slučaju osobito teškog invaliditeta bliske osobe. Pritom držimo neupitnim da parnični sud pri utvrđivanju pravno relevantnih činjenica na ovu okolnost u dokaznom postupku primarno mora procijeniti kakva je prije nastupa štetnog događaja bila kakvoća međuljudskog odnosa između ozljeđenika i ovlaštenika ovog prava, odnosno koliko je on bio kvalitativan i sadržajan u smislu emocionalne i egzistencijalne povezanosti istih koja se može manifestirati na različite načine. Primjerice, u emocionalnoj bi sferi odnosa trebalo utvrditi koliko je ljubavi, pažnje, sklada i povezanosti bilo u jednoj takvoj zajednici, a u egzistencijalnoj koliko su osobe bile upućene jedna na drugu, koliko su se međusobno pomagale i podržavale u svakodnevnom životu i tome slično. Drugotno, mišljenja smo da sud pri procjeni o (ne)postojanju jedna takve zajednice osobito mora utvrditi i činjenicu njene (ne)kontinuiranosti na što, uostalom, neposredno upućuje i pridjev *trajna*. Konačno, treće, sud bi pri procjeni trebao u obzir uzeti i sve eventualne ine specifičnosti pojedinog slučaja i potom na podlozi tako sveobuhvatno utvrđenog činjeničnog stanja donijeti svoju odluku.

4. DOSADAŠNJA JUDIKATURA NASTALA NA PODLOZI ODREDBE ČL. 201/3. I 4. STAROG ZOO-A I KRITIKA ISTE

Prikaz dosadašnje judikature nastale temeljem ove odredbe bazirati ćemo na judikatima Vrhovnog suda kao najviše sudske instance koja ujednačuje judikaturu, a koju smatramo

---

¹⁸ VS RH, Rev 1121/07-2

¹⁹ VS RH, Rev 728/1993

²⁰ VS RH, Rev 1837/1994-2

²¹ VS RH, Rev 1167/1994-2

prestrogom i prerestriktivnom, što su zamjetili i neki drugi autori²², no prije elaboriranja i argumentiranja tog našeg stava tu ćemo restriktivnost oprimirati citiranjem dijelova obrazloženja nekih njegovih recentnijih odluka u kojima je ista došla do izražaja: *...U ovom predmetu je riječ o zahtjevu tužitelja za naknadu štete po odredbama čl. 201/3. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 – dalje: ZOO). Prema odredbi čl. 201/3. ZOO u slučaju naročito teškog invaliditeta neke osobe sud može dosuditi njezinu bračnu drugu, djeci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove. U postupku pred nižestupanjskim sudovima je utvrđeno da je kćer tužitelja u dobi od 15,5 godina u prometnoj nezgodi 5. 5. 1998. godine pretrpjela natučenje mozga, krvnih izljev ispod tvrde moždane ovojnice na sljepoočnoj regiji desno, djelomično iščašenje IV-V vratnog kralješka, prijelom trupa II. vratnog kralješka, razderotine na licu, glavi i desnom laktu, prijelom vrata uz centralno iščašenje glave lijevog femura, da su zbog tih povreda nastupile teške psihičke posljedice u vidu psihoorganskog sindroma (smetnje koncentracije, upamćivanja i pamćenja osobito svježih događaja, česte promjene raspoloženja uz izrazito snižen frustracijski prag i oscilirajuću tjeskobu), da su ostale fizičke trajne posljedice kao što su blaža hemipareza lijeve ruke i lijeve noge uz oslabljen osjet i grubu motornu snagu, bolovi i smanjena pokretljivost vrata i lijevog kuka, skraćenje lijeve noge, šepanje, bolovi u lijevom ramenu u slabinskoj kralježnici i lijevom skočnom zglobu, pri pogledu u lijevo pred očima se "zamrača" i kratkotrajno izgubi slika, naglašeno šepanje na lijevu nogu ali je pokretna bez pomagala, da na licu i donjoj usni ima tri ožiljka dužine od 3 cm, kao i na potiljku u vlasištu, da joj je lijeva noga je kraća za 1 cm od desne, a opseg lijeve natkoljenice za 2 cm manji od desne mjereno u istoj visini. Navedene trajne posljedice umanjuju opću životnu i radnu sposobnost kćerke tužitelja za 80% i to 65% s kirurško-traumatološke strane, a 15% s psihijatrijske strane. Nižestupajski sudovi smatraju da je u ovom slučaju upravo riječ o naročito teškom invaliditetu koji opravdava dosuđenje naknade po odredbi čl. 201/3. ZOO tužiteljima. U odlukama nižestupajskih sudova je izraženo stajalište da stupanj invaliditeta djeteta i vidljive manifestacije invaliditeta podobnih za duševne patnje (naglašeno šepanje na lijevu nogu, slabost lijeve ruke, lijeve noge, skraćenje lijeve noge, simptomatologija postkomocijskog sindroma), kao i činjenica da tužitelji kao roditelji vode neposrednu brigu o svojoj kćeri i pružaju joj svu potrebnu pomoć te da se radi o roditeljima koji su po prirodi stvari računali na pomoć svoje kćeri kao jedinog djeteta u starosti, opravdavaju dosuđenje naknade za duševne bolove po toj zakonskoj odredbi. Stajalište nižestupajskih sudova je pogrešno. Odredbe čl. 201. ZOO propisuju pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete i posredno oštećenim osobama za duševne bolove u iznimnim slučajevima od odredbe čl. 200. ZOO kojom je propisana pravična novčana naknada neposredno oštećenoj osobi. Tako i odredba čl. 201/3. ZOO priznaje takvo pravo roditeljima u slučaju naročito teškog invaliditeta djeteta. ZOO ne određuje što se smatra naročito teškim invaliditetom, ali iz same dikcije navedene zakonske odredbe je vidljivo da naknadu za duševne bolove posredno oštećenim osobama opravdava samo onaj teški invaliditet koji se razlikuje od ostalih slučajeva teškog invaliditeta okolnostima koje daju tom invaliditetu posebnu težinu. Uvažavajući svu težinu predmetnog slučaja, kao i činjenicu da roditelji nedvojbeno trpe duševne bolove zbog teškog invaliditeta svoje kćerke, a imajući na umu sve naprijed navedene utvrđene posljedice i manifestacije tih posljedica (naglašeno šepanje na lijevu nogu, slabost lijeve ruke, lijeve noge, skraćenje lijeve noge, simptomatologija postkomocijskog sindroma), u konkretnom slučaju ipak nije riječ o naročito teškom invaliditetu koji bi opravdavao dosuđenje naknade za duševne bolove u smislu odredbe čl. 201/3. ZOO. Invaliditet kćerke tužitelja ne predstavlja takav naročito teški invaliditet koji predviđa odredba čl. 201/3. ZOO i koji bi predstavljao osnovu za dosuđenje naknade za duševne bolove roditeljima²³...U ovoj je pravnoj stvari sporno da li tužitelju kao sinu K. Š. koja je u prometnoj nesreći dana 7. travnja 2001. godine u mjestu K. zadobila tjelesne povrede pripada pravo na naknadu štete s osnova naročito teškog invaliditeta bliske osobe. U postupku pred nižestupanjskim sudovima je utvrđeno da je majka tužitelja u štetnom događaju – prometnoj nesreći 7. travnja 2001. godine zadobila tjelesne povrede i to mnogoiverni prijelom kostiju lijeve podlaktice u donjem dijelu, razdor dugačke tetive fleksora palca, te površnih i dubokih tetiva*

²² Ivica Crnić, o.c., str. 20.

²³ VS RH, Rev 493/06-2

svih prstiju zbog kojih je povreda došlo do ograničene pokretljivosti lijevog ručnog zgloba srednjeg do blažeg stupnja, potpune ukočenosti svih prstiju lijeve šake, izrazitog deformiteta lijeve podlaktice zbog čega je došlo do trajnog smanjenja životnih i radnih sposobnosti K. Š. u opsegu koji iznosi 55%. Na tako utvrđeno činjenično stanje nižestupanjski su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kad su ocijenili da tužitelju ne pripada pravo na naknadu štete po osnovi čl. 201/3. Zakona o obveznim odnosima. Prema čl. 201/3. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 – dalje ZOO) u slučaju naročito teškog invaliditeta neke osobe sud može dosuditi njezinu bračnu drugu, djeci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove. U pitanju je teški invaliditet i nema sumnje da tužitelj trpi duševne bolove zbog opisanih ozljeda majke i trajnih posljedica tih ozljeda, ali to ipak nije slučaj naročito teškog invaliditeta u smislu čl. 201/3. ZOO. Nije dovoljno u smislu te zakonske odredbe da je došlo do teškog invaliditeta, već se traži da postoji „naročito teški invaliditet“. Pretpostavlja se dakle naročito težak slučaj invaliditeta, tj. takav koji se kreće u granicama potpunog invaliditeta, a što kod tužiteljeve majke ipak nije slučaj²⁴...Iz utvrđenja nižestupanjskih sudova proizlazi da je kod sina tužitelja, kao posljedica prometne nezgode koju je skrivio osiguranik tuženika došlo do teških tjelesnih povreda zbog kojih je na sinu tužitelja izvršena amputacija desne natkoljenice, da je došlo do loma zdjelice na području zgloba kuka, s razvojem od posljedične artroze zgloba uz ograničenje kretanja u zglobu kuka, radi čega će imati češće otekline lijeve noge zbog prebacivanja veće krvne žile s lijeve potkoljenice na desnu. Zbog navedenog sin tužitelja moći će hodati s dvije štake, time da će mu biti otežano penjanje uz stube. Moći će voziti automobil koji je prilagođen za ručne komande. S rukama će moći raditi isključivo sjedeći, osobnu higijenu će obavljati otežano i uz pomoć druge osobe. Nadalje utvrđuju da povrede koje je zadobio sin tužitelja predstavljaju teške tjelesne povrede, te da su iste ostavile trajne posljedice zbog kojih je kod njega nastupio invaliditet. ZOO ne određuje što se smatra naročito teškim invaliditetom, ali iz same dikcije navedene zakonske odredbe je vidljivo da naknadu za duševne bolove posebno oštećenim osobama opravdava samo onaj teški invaliditet koji se razlikuje od ostalih slučajeva teškog invaliditeta po okolnostima koje taj tom invaliditetu posebnu težinu. Uzimajući u obzir svu težinu predmetnog slučaja kao i činjenicu da roditelji nedvojbeno trpe duševne boli zbog teškog invaliditeta svoga sina, a imajući na umu sve naprijed navedene utvrđene posljedice i manifestacije tih posljedica, u konkretnom slučaju ipak nije riječ o naročito teškom invaliditetu koji bi opravdavao dosuđenje naknade za duševne bolove roditeljima u smislu odredbe čl. 201/3. ZOO. Invaliditet sina tužitelja ne predstavlja takav naročito teški invaliditet koji predviđa odredba čl. 201/3. ZOO koji bi predstavljao osnovu za dosuđenje naknade za duševne bolove roditeljima, radi čega je i po pravnom stajalištu ovog suda drugostupanjski sud pravilno presudio kad je tužbeni zahtjev tužitelja odbio²⁵...U ovoj parnici tužitelji ostvaruju naknadu nematerijalne štete po osnovi duševnih boli zbog naročito teškog invaliditeta J. R., supruge tužitelja A. R., majke tužitelja D. i V. R., te kćerke tužiteljice M. B., temeljeći zahtjeve na pravnoj osnovi iz čl. 201. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91 i dr. – dalje: ZOO). Prema odredbi st. 3. navedenog članka u slučaju naročito teškog invaliditeta neke osobe sud može dosuditi njezinu bračnu drugu, djeci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove. U postupku je utvrđeno da je J. R. ozlijeđena u prometnoj nezgodi koja se dogodila dana 3. srpnja 1992. godine, da je pritom zadobila teške tjelesne ozljede – prijelom nosnih kostiju sa pomakom, jaki kompresivni prijelom prvog slabinskog kralješka i teški psihički šok, te da su to ozljede ostavile trajne posljedice zbog kojih su smanjene njezine životne aktivnosti 75% i da je zbog nastalog invaliditeta 1995. godine upućena u invalidsku mirovinu. Cijeneći stupanj invaliditeta J. R. koji se očituje u jako ograničenim pokretima, usporenom hodu i nemogućnosti izvođenja čučnja, nižestupanjski sudovi su zaključili da u konkretnom slučaju ne postoji naročito teški invaliditet koji bi opravdavao dosuđenje pravične novčane naknade na temelju spomenute odredbe ZOO, te su slijedom toga zahtjeve tužitelja ocijenili neosnovanima u cijelosti. Obrazlažući postojanje bitne povrede odredaba parničnog postupka iz čl. 354/2. toč. 11. ZPP, tužitelji osnovano ističu da se u obrazloženju pobijane drugostupanjske presude navodi da je prvostupanjski sud utvrdio da je kod nastradale bliske osobe tužitelja došlo do smanjenja životnih i radnih sposobnosti u opsegu od 75%, dok iz obrazloženja prvostupanjske presude proizlazi da je invaliditet

---

²⁴ VS RH, Rev 77/06-2

²⁵ VS RH, Rev 497/06-2

utvrđen u opsegu preko 75%. Međutim, navedenim proturječjem u obrazloženju drugostupanjske presude glede postotka invaliditeta nije ostvarena spomenuta bitna povreda, jer za ocjenu pitanja postojanja naročito teškog invaliditeta kao osnove za dosuđenje pravične novčane naknade, nije od značaja samo postotak invaliditeta, već su od značaja javni oblici kroz koje se invaliditet očituje, a s obzirom na trajne posljedice ozljeđivanja J. R., koje su u žalbi opisali sami tužitelji, drugostupanjski sud je osnovano zaključio da u konkretnom slučaju naročito teški invaliditet ne postoji. Sukladno zaključivanju drugostupanjskog suda postojanje invaliditeta takovog stupnja pretpostavlja osobito teško i trajno tjelesno ili duševno oštećenje zdravlja neke osobe zbog kojeg ta osoba nije sposobna samostalno obavljati osnovne životne funkcije, a što ovdje nije slučaj jer je oštećenica pokretna osoba, a njezin invaliditet prvenstveno je rezultat tjelesnih posljedica²⁶...Naime, u pravu je tuženik kada prigovara dosuđenoj naknadi tužiteljici B. T. s naslova pretrpljenih duševnih boli zbog naročito teškog invaliditeta, a razlozi koji se ovdje iznose u potkrjepu takvog stava, ujedno su i razlozi kojima se odgovara na reviziju tužitelja od 3. do 5., iz kojih proizlaze i njihovi tužbeni zahtjevi, po istoj osnovi, neosnovani. Naime, u postupku suda prvog stupnja je utvrđeno, a koja je utvrđenja prihvatio i sud drugog stupnja, da je tužitelj F. T. nastradao u prometnoj nezgodi koja se dogodila 27. svibnja 2002. godine u M., krivnjom osiguranika tuženika B. L., a u kojoj je tužitelj F. T. zadobio teške tjelesne ozljede u vidu više ivernog prijeloma dvanaestog prsnog kralješka, s posljedicom jake slabosti donjih ekstremiteta, a zbog koje je povrede u dva navrata izvršen operativni zahvat i to otvorena repozicija, ukočenje segmenta th 11-LI, stražnjim pristupom uz stavljanje vlastitog koštanog presatka. Ujedno mu je učinjena i laminetomija dvanaestog prsnog kralješka s drenažom, a potom u drugom operativnom zahvatu i zatvaranje lijevog prsišta, odstranjenje diskusa između th 11 i th 12 i između th 12 i LI kralješka. Pri tome je učinjeno i ukočenje segmenta th 11-LI, uz pomoć vlastitog koštanog presatka i drenaža lijevog prsišta. Utvrđeno je da je kod tužitelja zaostala spastična parapareza kao posljedica lezije donjeg dijela leđne moždine, zbog kojih je tužitelj teže pokretan i kreće se uz dvije podlaktične štake, te nosi peronealne ortoze (ortopedska pomagala skočnog zgloba). Tužitelj ne može aktivno izvoditi pomicanje stopala prema gore, jer su oba stopala u položaju prema dolje od 30 stupnjeva, a zaostao je kod tužitelja i spazam, odnosno povišen tonus mišića uz življe reflekse, te otežano kontrolira mokrenje i obavljanje nužde, te ne može kontrolirati vjetrove, nema ravnotežu, mora se koristiti štakama i pomagalima koja učvršćuju stopala. Zbog svega toga kod tužitelja je zaostalo umanjeno životne aktivnosti od 50%. Slijedom takvih utvrđenja, a iako se radi o teškim posljedicama koje su kod tužitelja zaostale zbog predmetnog povređivanja zbog čega je i njegova životna aktivnost u tolikoj mjeri umanjena, stupanj smanjenja životne aktivnosti tužitelja u navedenom omjeru, ne predstavlja ni po zaostalim posljedicama takav naročito teški invaliditet koji ima u vidu odredba iz čl. 201/3. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 – dalje ZOO), temeljem koje bi njegovoj supruzi i djeci pripadala zatražena naknada. Naime, tom je odredbom zakona propisano da u slučaju naročito teškog invaliditeta neke osobe, sud može dosuditi njezinom bračnom drugu, djeci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove. U konkretnom slučaju nema sumnje da supruga tužitelja i njegova djeca trpe duševne boli zbog opisanih teških ozljeda tužitelja i trajnih posljedica tih ozljeda, ali to ne predstavlja takav slučaj naročito teškog invaliditeta, jer se za dosudu naknade po ovoj osnovi pretpostavlja takav teški invaliditet koji se kreće bilo u granicama potpunog invaliditeta ili se po svojim posljedicama približava takvom potpunom invaliditetu, a to u konkretnom predmetu nije slučaj²⁷...

5. KRITIKA CITIRANE JUDIKATURE VRHOVNOG SUDA

Dakle, kako je razvidno iz poviše citiranih odluka, Vrhovni sud smatra da se pravična novčana naknada osnovom ovog vida neimovinske štete aktivno legitimiranim osobama može odmjeriti samo ako je invaliditet ozljeđenika takav da se kreće u granicama potpunog invaliditeta ili se po svojim posljedicama približava potpunom invaliditetu, pa slijedom

²⁶ VS RH, Rev 186/06-2

²⁷ VS RH, Rev 758/05-2

toga drži da naročito težak invaliditet ne egzistira čak ni u slučajevima kada su zaostale posljedice teške i trajne poput onih u citiranim judikatima, a stupanj se trajnog umanjavanja životnog i radnog aktiviteta penje čak i do 80%. Takve stavove smatramo prerestriktivnima i neprihvatljivima, i to, prvo, jer smatramo da trajno zaostale posljedice poput poviše opisanih objektivno mogu biti supsimirane pod pravni standard o naročito teškom invaliditetu, i drugo, jer smatramo da je u smislu odredbe čl. 201/3. i 4. potrebno puno više u obzir uzimati i pravno valorizirati jačinu duševnih bolova koje trpe i *pro futuro* će trpjeti ozljeđeniku bliske osobe jer to proizlazi iz stilizacije, dikcije, duha i *ratia* navedenih odredbi ZOO-a. Drugotno, smatramo da će sudovi ovakvu praksu poglavito morati mijenjati u primjeni odredbe čl. 1101. novog ZOO-a, jer isti donosi potpuno novi pristup materiji naknade neimovinske štete koji se manifestira na više načina, ali primarno u tome da se neimovinska šteta sada, u smislu odredbe čl. 1046. ZOO-a, definira kao povreda prava osobnosti, a ne više kao nanošenje drugom fizičkog ili psihičkog bola ili straha u smislu odredbe čl. 155. derogiranog ZOO-a, što znači da u parnicama koje se radi naknade neimovinske štete vode po novom ZOO-u nestaje potreba ranijeg dokazivanja da svaka bol i strah ne mogu biti neimovinska šteta.²⁸ Drugim riječima, u dokaznom je postupku potrebno utvrditi stupanj povrede nekog prava osobnosti, i onda u skladu s tim stupnjem odnosno jačinom povrede odmjeriti visinu pravične novčane naknade. Slijedom toga, treba stvarati novu praksu u kojoj će dominirati pravni stav da je visina novčane naknade neimovinske štete korespondentna stupnju povrede prava osobnosti. To zahtijeva nova promišljanja i mnogo veću i kreativniju poziciju suca koji određuje visinu naknade²⁹, pa slijedom te činjenice držimo da bi pri aplikaciji odredbe čl. 1101. ZOO-a u praksi sudovi u mnogo većoj mjeri nego do sada pri procjeni pripada li nekome iz kruga aktivno legitimiranih osoba kao posrednih oštećenika pravo na pravičnu novčanu naknadu morali u obzir uzimati stupanj povrede njihovih prava osobnosti, primarno prava na duševno zdravlje, koji je u direktnom kauzalnom neksusu s stupnjem invaliditeta ozljeđenika u svojstvu neposrednog oštećenika. Kritiku citirane judikature Vrhovnog suda u jednoj je svojoj recentnoj odluci kojom je usvojio ustavnu Tužbu podnositelja i ukinuo Presudu Vrhovnog suda poslovnog broja Rev-605/97 i predmet istom vratio na ponovni postupak ispoljio i Ustavni sud. Tako se u istoj navodi kako je *...Vrhovni sud Republike Hrvatske osporenom presudom preinačio presude nižestupanskih sudova i odbio tužbeni zahtjev podnositelja ustavne tužbe ograničavajući se isključivo na razmatranje i tumačenje (ne)postojanja "naročito teškog invaliditeta" njihove majke, izravne oštećenice. Prema stajalištu Vrhovnog suda Republike Hrvatske, u konkretnom slučaju ne postoji dovoljan stupanj invaliditeta izravne oštećenice (majke podnositelja ustavne tužbe), to jest takav stupanj koji bi predstavljao naročito teški invaliditet u smislu članka 201/3. ZOO-a, pri*

---

²⁸ Aldo Radolović, *Pravo osobnosti u novom ZOO-u*, Zbornik PF RI, 01/2006, str. 31.

²⁹ *ibid*, str. 33.

čemu Vrhovni sud Republike Hrvatske "naročito teški invaliditet" tumači kao takav "koji bi se morao kretati u granicama potpunog invaliditeta". Ustavni sud napominje da nije nadležan tumačiti razliku između "naročito teškog" i "potpunog" invaliditeta, jer je to zadaća redovnih sudova u primjeni prava na pojedinačne slučajeve. Ustavni sud ograničava se stoga na utvrđenje da tumačenje prema kojem "naročito teški invaliditet" postoji samo "ako se kreće u granicama potpunog invaliditeta" nije prihvatljivo, jer to ne proizlazi iz sadržaja mjerodavnog članka 201/3. ZOO-a. Navedeno utvrđenje osobito je važno u konkretnom slučaju, jer se Vrhovni sud Republike Hrvatske u osporenoj presudi uopće ne osvrće na utvrđenja nižestupanijskih sudova o stupnju invaliditeta izravne oštećenice (majke podnositelja ustavne tužbe). Iz osporene revizijske presude, naime, nije razvidno zbog čega Vrhovni sud Republike Hrvatske nije prihvatio činjenično utvrđenje nadležnih nižestupanijskih sudova da invaliditet izravne oštećenice (majke podnositelja ustavne tužbe), zbog zadobivenih ozljeda u prometnoj nezgodi iznosi 80%, a za poslove izvan kuće 100%, a time i ocjenu tih sudova da se u konkretnom slučaju nesporno radi o "naročito teškom invaliditetu" iz članka 201/3. ZOO-a. Štoviše, okolnosti konkretnog slučaja upućuju na to, da bi se tužbeni zahtjev podnositelja morao prihvatiti čak i prema (inače neprihvatljivom) mjerilu Vrhovnog suda Republike Hrvatske koji u osporenoj presudi zahtijeva takav stupanj invaliditeta "koji se kreće u granicama potpunog". Ukratko, ta presuda ne sadrži navode iz kojih bi bili razvidni razlozi zbog kojih Vrhovni sud Republike Hrvatske smatra neosnovanim pravno stajalište nižestupanijskih sudova o postojanju "naročito teškog invaliditeta" izravne oštećenice u konkretnom slučaju. Ustavni sud također primjećuje da se u obrazloženju razloga, zbog kojih invaliditet izravne oštećenice (majke podnositelja ustavne tužbe) ne smatra "naročito teškim", Vrhovni sud Republike Hrvatske ograničava samo na njezin gubitak noge, što je nepotpuno i očito netočno utvrđenje promotri li se cjelokupni spis predmeta. Konačno, nije jasno zbog čega Vrhovni sud Republike Hrvatske u osporenoj presudi ističe da se posrednim oštećenicama samo "iznimno" priznaje pravo na naknadu nematerijalne štete u slučajevima naročito teškog invaliditeta izravnog oštećenika. Pravo na nematerijalnu štetu u slučaju iz članka 201/3. ZOO-a, naime, nije propisano kao "iznimka": do njegove primjene dolazi uvijek kad se ispune pretpostavke propisane tom pravnom normom (postojanje naročito teškog invaliditeta izravnog oštećenika i postojanje duševnih bolova određenog intenziteta i trajanja kod posrednih oštećenika, koji su bolovi u uzročnoj vezi s nastupom naročito teškog invaliditeta izravnog oštećenika). Sukladno navedenom, polazeći od činjeničnog stanja utvrđenog u provedenom prvostupanijskom postupku, Ustavni sud prihvatio je navode podnositelja da im u konkretnom slučaju nije osigurana jednakost pred zakonom, zajamčena člankom 14/2. Ustava, jer se osporena presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske može ocijeniti samovoljnom, a time i ustavnopravno neprihvatljivom³⁰... S obzirom da su u smislu odredbe čl. 31/2. Ustavnog zakona o ustavnom sudu Republike Hrvatske³¹ odluke istog obvezatne i za Vrhovni sud, taj je Sud ponovo odlučujući u tom predmetu zauzeo opozitan pravni stav od onog manifestiranog u odluci ukinutoj po Ustavnom sudu: ...U postupku je utvrđeno da je dana 24. kolovoza 1992. godine, na cesti Š. – C. P. u mjestu K. osiguranik tuženika M. S. nepropisno upravljao svojim osobnim automobilom marke ... austrijske nacionalne oznake i naletio nedozvoljenom brzinom na motorkultivator kojim je iz suprotnog pravca upravljao otac tužitelja F. M. i prevozila se s njim njihova majka D. M., uslijed čega je oboje roditelja tužitelja teško tjelesno ozlijeđeno, s time da je otac tužitelja od zadobivenih povreda uslijed upale pluća dana 14. rujna 1992. godine preminuo, da je tuženik odgovoran za nadoknadu štete tužiteljima, da je majci tužitelja zbog zadobivenih ozljeda visoko amputirana lijeva noga, a zadobila je i više ozljeda u predjelu prsa i pazuha, radi čega je došlo i do bitnog smanjenja pokretljivosti desne ruke, da je majka tužitelja koja je stradala u dobi od 42 godine imala i trajne posljedice i to smanjenje životnih aktivnosti za poslove u kući od 80%, a za poslove izvan kuće kao što su radovi u poljoprivredi i povrtlarstvu koje je ona ranije obavljala, životna aktivnost joj je smanjena za 100%.. Prema odredbi čl. 201/3. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99 i 88/01 – dalje ZOO) predviđa se da u slučaju naročito teškog invaliditeta neke osobe sud može dosuditi njegovom bračnom drugu, djeci i roditeljima pravične novčane nadoknade za njihove duševne bolove. Tužitelji (djeca) jesu dakle osobe ovlaštene na traženje nadoknade za duševne bolove koje trpe zbog

³⁰ US RH, U-III/576/2000

³¹ Ustavni zakon o ustavnom sudu Republike Hrvatske (NN 49/02)

naročito teškog invaliditeta njihove majke koja im je ostala kao jedini roditelj. Navedena invalidnost majke tužitelja D. M. i po naloženju ovog revizijskog suda ima značaj naročito teškog invaliditeta u smislu čl. 201. st. 3. ZOO, kako su to sudovi pravilno ocijenili³²...

6. ZAKLJUČAK

Konkludirajući, smatramo da je iz povišeg prezentno da su u odredbu čl. 1101. novog ZOO-a inkorporirana sva pozitivna dostignuća iznjedrena judikaturom koju su sudovi formirali tijekom nekoliko desetljeća pravne primjene odredbe čl. 201. derogiranog ZOO-a, primarno putem značajnog normativnog proširenja kruga osoba aktivno legitimiranih na potraživanje naknade neimovinske štete zbog osobito teškog invaliditeta bliske osobe koja će u pravnoj primjeni otkloniti pravne dileme po tom pitanju. Također, smatramo da će pri pravnoj interpretaciji i primjeni odredbe čl. 1101. ZOO-a sudovi neizostavno morati u obzir uzeti činjenicu da je novi ZOO materiju naknade neimovinske štete pravno uredio na mnogo moderniji način visinu pravične novčane naknade vežući uz stupanj odnosno težinu povrede prava osobnosti, što od sudova zahtijeva mnogo dublje zalaženje u psihičku i duševnu sferu oštećenikove osobnosti kako bi se na pravilan i pravičan način utvrdio stupanj povrede prava osobnosti, te sukladno tom stupnju istom odmjerila primjerena i pravična novčana naknada neimovinske štete *in concreto* u skladu s specifičnostima svakog pojedinog slučaja, pa tako i pravična novčana naknada neimovinske štete zbog osobito teškog invaliditeta bliske osobe.

Rijeka, 22. srpnja 2008.

---

³² VS RH, Rev 129/07-2